

STRATEGI 2030

Följande strategi antogs av Sveriges hembygdsförbunds riksstämma i Halmstad 13 maj 2023.

Utgångspunkter för det strategiska arbetet:

- Det ideella engagemangets värde
- Gemensamma mötesplatser med högt socialt värde.
- Värna, vårda och synliggöra materiellt och immateriellt kulturarv samt kulturmiljöer.

Övergripande målsättningar 2023 till 2030

- ✓ År 2030 ska hembygdsrörelsen vara en självklar och relevant samhällsaktör på lokal, regional och nationell nivå, med medlemsnyttan i fokus.
- ✓ Vi ska vara en aktiv och synlig folkrörelse, med många medlemmar som är aktiva lokalt och därmed goda ambassadörer för hela hembygdsrörelsen.
- ✓ Som medlem ska man känna sig delaktig i organisationen lokalt, regionalt och nationellt. Upplevelsen av hembygdsrörelsens gemensamma värden och vi-känslan ska öka.
- ✓ Vi ska aktivt och gemensamt bidra till en hållbar samhällsutveckling genom att tillvarata och förmedla äldre kunskaper.

Det innebär att vi ska:

- Utveckla samverkan inom organisationen och uppnå en gemensam målbild i hembygdsrörelsen samt forma ett gemensamt varumärke genom intern och extern kommunikation. Därigenom gynnas vi-känslan inom rörelsen.
- Arbeta med medlemsvård, medlemsrekrytering och föreningsutveckling.
- Använda digitalisering för att attrahera nya målgrupper och öka tillgängligheten till våra samlingar.
- Stärka vårt inflytande i politiken och hos myndigheter genom att skapa en ökad kännedom om hembygdsrörelsen.
- Söka metoder för att öka finansieringen i både offentlig och i egen regi.
- Använda vår kunskap om det materiella och immateriella kulturarvet i samhällsdebatten.

Bakgrund till förslag till strategi för hembygdsrörelsen

Sveriges hembygdsförbunds organisation

Sveriges hembygdsförbund, SHF, är riksförbund för 26 regionala förbund som organiserar drygt 2 000 lokala hembygds- och kulturarvsföreningar med cirka 400 000 medlemmar.

Med Sveriges hembygdsförbund avses *hela* den organiserade folkrörelsens enskilda medlemmar, lokala föreningar och regionala förbund – se SHF:s stadgar § 5. För tydlighetens skull används här begreppet *riksförbund* för att särskilja SHF som juridisk person från regionala förbund och lokala föreningar – vilka alla är självständiga delar av Sveriges hembygdsförbund.

Idéburen rörelse

Sveriges hembygdsförbunds alla föreningar och förbund har en gemensam ideell grund som uttrycks i stadgarnas § 1-3. Organisationen

- är partipolitiskt och religiöst obunden.
- har en gemensam grundsyn som betonar rörelsens humanistiska och demokratiska synsätt och respekt för kulturarvets mångfald och förenande kraft.
- har ett övergripande ändamål som omfattar hela organisationen.

2017 antogs därtill en vision för hela hembygdsrörelsen: "En levande hembygd - öppen för alla"

Medlemmarna

Det är de 400 000 enskilda medlemmarnas intresse som utgör grunden för folkrörelsen. Intresset för hembygden, dess historia, miljö och sociala liv är en enorm tillgång och en styrka för hela organisationen eftersom den är ett uttryck för människors bildningstörst och omsorg om lokalsamhället och kulturarvet.

Lokala föreningar

De lokala hembygds- och kulturarvsföreningar samlar och kanaliserar medlemmarnas engagemang. Föreningarna driver det lokala arbetet, erbjuder mötesplatser och har en viktig roll för ett levande föreningsliv av stor betydelse för demokratin i samhället. Det är föreningarna som bevarar, använder och utvecklar kulturarvet och slår vakt om landskapets värden. Det är också föreningarna som genom sina aktiviteter och besöksmål möter allmänheten. Med föreningar i varje kommun och i nästan varje socken täcker vår folkrörelse i hela landet.

Varje förening är suverän att bestämma över hur man bedriver verksamheten. Föreningarna utser ombud till de regionala förbundens årsstämmor.

Regionala förbund

Sveriges hembygdsförbunds 26 regionala förbund organiserar de lokala föreningarna inom sina län eller landskap. Alla medlemsföreningar och enskilda medlemmar är också medlemmar i Sveriges hembygdsförbund. Med stöd av stämmobeslut har förbunden inlemmat grundsynen i sina egna stadgar och antagit visionen.

De regionala förbunden är i likhet med de lokala föreningarna suveräna att bestämma över sin verksamhet. Gemensamt är dock att de förväntas företräda hembygdsrörelsen gentemot regionala parter som region, länsstyrelse och andra aktörer och att de utser ombud till Sveriges hembygdsförbunds riksstämma.

Riksförbundet

Riksförbundet har riksstämmans uppdrag att samla, stödja och företräda hembygdsrörelsen nationellt och internationellt. Uppdraget lades fast på riksstämman 2017. Riksförbundets nuvarande verksamhet följer en av riksstämman antagen verksamhetsinriktning som hittills har uppdaterats vart fjärde år

Uppdragets genomförande

För att få underlag till arbetet med strategin har riksförbundet genomfört medlemsenkäter, opinionsundersökning och omvärldsanalys. En diskussion inom styrelsen om riksförbundets arbete under senare år har kompletterat bilden.

Nulägesanalys av styrkor, utmaningar och möjligheter

Styrkor

- Ordet hembygd har en stark förankring, i synnerhet i Sveriges landsbygder och i äldre åldersgrupper.
- Ett bestående intresse hos allmänheten för kulturarv, lokal identitet och samhörighet.
- En partipolitiskt obunden folkrörelse med ett brett formulerat ändamål ger förutsättningar för att inkludera många olika målgrupper och människor i alla generationer.
- Uppskattad rörelse – allmänheten gillar oss och samhällsaktörer ser värdet av vårt arbete med kulturarv och vår betydelse för samhället.
- Vi har stora resurser av ideella krafter med erfarenheter från yrkesliv och med stor samlad kunskap om kulturarv som berör hembygdsrörelsen. Detta utgör en stor tillgång i arbetet mot en hållbar framtid.
- Föreningarna erbjuder genuina upplevelser av kulturarv i autentiska miljöer.
- Lokalt skapas viktiga mötesplatser med stor betydelse för kulturlivet
- Stort utbud av aktiviteter och besöksmål.
- Potential till affärsutveckling såväl lokalt som nationellt genom Hembygdsportalen.
- Rikt kulturarv som också kan digitaliseras och på så sätt göras tillgängligt för fler.

Utmaningar

- Den förändrade demografin med fler människor bosatta i städer, där föreningarna har en svagare närvaro. Även bland de som bor på landsbygden saknas många gånger en naturlig förankring till sin omgivning.
- Svårigheter i att nå vissa grupper i samhället, inte minst personer med utländsk bakgrund.
- Att öka medvetenheten om organisationens relevans och bidrag till en hållbar omställning av samhället i enlighet med de globala målen i Agenda 2030. De omfattar samtliga tre dimensioner av hållbar utveckling; den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga.
- Rörelsen behöver inkludera både det materiella och immateriella kulturarvet i sitt arbete. Det materiella hamnar lätt i förgrunden då vård och underhåll av miljöer och föremål är resurskrävande. Kunskap och berättelser måste föras vidare.
- Mångårig negativ medlemsutveckling och svårigheter i rekryteringen av ideellt engagerade medlemmar.
- Bristande finansiering i många verksamheter och på alla nivåer påverkar vården av kulturarvet och möjligheter till utveckling.
- Utvecklad medlemsdialog inom organisationen leder till svag idéutveckling om hur rörelsen tacklar samtidens utmaningar
- Svag samverkan inom Sveriges hembygdsförbund såväl horisontellt som vertikalt leder till bristfälligt resursutnyttjande på alla nivåer.
- Problem att proaktivt utveckla verksamheten inom en rörelse med flera organisationsled.
- Svagt varumärke för organisationen som helhet påverkar möjligheter att nå framgång i påverkansarbete.

Möjligheter

1. Öppna fler vägar för medlemskap och engagemang

- Bredda anslutning till förbundet med fler verksamheter som delar ändamålet att tillvarata kulturarv och kulturmiljöns värde.
- Fånga upp de kulturarvsintresserade som finns i olika grupper på de sociala medierna.
- Skapa flera former för medlemskap. Detta kan innebära att riksförbundet får möjlighet att direkt ansluta föreningar som arbetar tematiskt över hela landet. Då skapas en möjlighet att erbjuda medlemskap för enskilda som vill stötta hela organisationen och inte endast en lokal förening.
- Tydliggör medlemserbjudandet – varför ska man vara medlem och vad får man för det?
- Öppna delar av Hembygdsportalen för andra verksamheter som kan bidra med lokalhistoriskt material i *Utforska platsen*.
- Undersök möjligheten till en "kompetensbank" för att bättre tillvarata och sprida medlemmarnas kunskaper.
- Förhandla fram erbjudanden om medlemssystem för administration, kommunikation, statistik och ekonomi.
- Arbeta brett med Heimbygdametodiken (föreningsutveckling), gärna i samverkan med studieförbund.

2. Stärk demokrati och medlemsinflytande

- Erbjud utbildningar om föreningskunskap, inklusive i hur man skriver en motion.
- Lyfta fram valberedningens avgörande betydelse.
- Stärka motionsrätten till årsstämman. Enligt stadgarna har alla medlemmar rätt att motionera.
- Utveckla andra kanaler för medlemmars möjligheter att påverka verksamheten exempelvis genom förslag direkt till riksförbundets styrelse.
- Utveckla mötesformerna – både digitalt och fysiskt. Riksförbundet bör satsa på att utveckla digitala möten med medlemmar. Regionala förbund behöver dessutom utveckla de fysiska mötesformerna. Vi bör sträva efter att såväl fysiska som digitala möten ska vara interaktiva.

3. Utveckla samverkan inom organisationen

- Ta fram en handlingsplan för en process för den stödjande verksamheten som innefattar regionala förbund och riksförbund. Processen bör beskriva;
 - hur föreningarnas behov ser ut,
 - hur prioriteringar sker och resurser kan ökas.
 - hur arbetsuppgifterna och kostnaderna ska fördelas mellan riksförbund och regionala förbund.
 - hur stöd inom organisationen utformas för bästa resultat (förankring och efterfrågan).
 - hur erbjudanden presenteras, följs upp, utvärderas och när det gäller projekt vidareutvecklas eller avslutas.
- Främja ökat samarbete mellan lokala föreningar genom att regionala förbund prövar frågan om bildande av regionala kretsar.
- Inspirera regionala förbund att skapa nätverk av typen Hembygd Väst, Norr, Öst för att täcka hela landet.
- Utveckla höstmötet till ett "Verksamhetsforum", en mötesform där regionala förbund och riksförbund kan diskutera verksamhetsfrågor. Verksamhetsforum ingår i processen för stödjande verksamhet för föreningarna.